

ΑΝΤΩΝΙΑ ΜΕΡΤΥΡΗ

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
(1836-1945)

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

36

ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ Ε.Ι.Ε.

ΑΘΗΝΑ 2000

θόντος μηνός ζωγραφίζει εν τοις Ανακτόροις την Α.Β.Υ. την πριγκήπισσαν Μαρίαν. Προσεκτικός πολύ εις τας γραμμάς. Αρμονικός εις το χρώμα. Αυστηρός εις τας κρίσεις. Ιδιαίτερον χαρακτηριστικόν. Ο μάλλον ισχυρογνώμων εκ των καλλιτεχνών μας»⁸⁷.

Το 1903 ο Γερασιώτης διαδέχτηκε τον Κωνσταντίνο Βολανάκη στην έδρα της Αγαλματογραφίας, την οποία και διατήρησε έως το 1936.

Παρότι ο αριθμός των έργων του καλλιτέχνη είναι περιορισμένος, τούτο δεν μας εμποδίζει να σχηματίσουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα για την εκφραστική του, καθώς ο χαρακτήρας της δεν παρουσιάζει ουσιαστικές μεταβολές καθόλο σχεδόν το φάσμα της μορφοπλαστικής του εξέλιξης. Με βάση την άρτια κατάρτισή του στο σχέδιο, ο Γερασιώτης ενδιαφέρθηκε, ήδη από τα πρώτα βήματα της σταδιοδρομίας του, για την προσωπογραφία, η ενασχόλησή του με την οποία αντιπροσώπευε κατά ένα μεγάλο βαθμό και το εύρος των δυνατοτήτων του. Πράγματι, αν κρίνουμε από ορισμένα πορτρέτα του που σχεδιάστηκαν τόσο κατά τη διάρκεια των σπουδών του στο Μόναχο, όσο και μετά από την επάνοδό του στην Αθήνα, όπως είναι η «Προσωπογραφία κοριτσιού» (1897) και η «Προσωπογραφία του Μποκατσιάμπε» (της Συλλογής Ε. Κουτλίδη και της Εθνικής Πινακοθήκης αντιστοίχως), εύκολα θα διαπιστώσουμε τις προθέσεις του να υπηρετήσει με πλήρη επάρκεια τις αρχές του ακαδημαϊσμού, παρόλο που δεν λείπουν, ιδιαίτερα κατά την απόδοση των φυσιογνωμικών γνωρισμάτων των εικονιζομένων, και κάποιες εκδηλώσεις των επιδράσεων που ενδεχομένως είχε δεχτεί από τις ρεαλιστικές τάσεις. Αξιοπρόσεκτος είναι εν προκειμένω ο τρόπος με τον οποίο ο καλλιτέχνης χειρίζεται το χρώμα και την κατανομή του φωτός και της σκιάς, έτσι ώστε οι μορφές να διαχωρίζονται διακριτικά από τον ουδέτερο, ασαφή, κάμπο, και να επιβάλλονται στο θεατή, μέσω της προσήλωσης του βλέμματός τους σε αυτόν, όπως εξίσου αξιοπρόσεκτες είναι και οι εκφραστικές του δυνατότητες στην πρόκληση επικοινωνίας.

Η σχεδόν αποκλειστική ενασχόληση του Γερασιώτη με την προσωπογραφία δεν του επέτρεψε να αξιοποιήσει καλύτερα τις γνώσεις του πάνω στα προβλήματα του υπαιθρισμού, γνώσεις που ασφαλώς διέθετε, όπως αποδεικνύεται από τη σύνθεσή του «Ελιές» (της Συλλογής Κρασιώτη). Χωρίς να αποδεδειγμένως πλήρως από τους περιορισμούς μιας αντίληψης, όσον αφορά το χώρο, προσηλωμένης στη θελκτική ευλογόφάνεια του νατουραλισμού, ο καλλιτέχνης αναζητεί εδώ κάποιες προσωπικές λύσεις στην απόδοση του φωτός, το παιχνίδισμα και οι αντηχήσεις του οποίου γίνονται φορείς παραστατικής ευκρίνειας και αλήθειας στη συνδιαλλαγή του με τα δεδομένα της οπτικής εμπειρίας.

Μια ανάλογη με εκείνη του συναδέλφου του πορεία ακολούθησε και ο Εμμανουήλ Λαμπάκης (1859-1909), ο οποίος όμως επέλεξε να εκφραστεί μέσω

87. *Επετηρίς των Φιλοτέχνων*, 1901, τχ. 2, σ. 20.

ενός ευρύτερου θεματικού πλαισίου, που ήταν επόμενο να του εξασφαλίσει μια πιο ολοκληρωμένη ανάπτυξη των δυνατοτήτων του, παρότι η ασθενική του φύση και οι επιδράσεις αυτού του γεγονότος στην ψυχολογία του, φαίνεται ότι στάθηκαν εμπόδιο στην πλήρη υλοποίηση των προσωπικών του εκφραστικών στόχων.

Ο τήνιος την καταγωγή Λαμπάκης, γεννήθηκε στην Αθήνα το 1859 και σε νεαρή ηλικία (15 ή 16 ετών) γράφτηκε στο Πολυτεχνείο, για να παρακολουθήσει μαθήματα ζωγραφικής στο Καλλιτεχνικό Τμήμα με την υποστήριξη του Ιερού Ιδρύματος της Ευαγγελιστρίας της Τήνου, του οποίου υπήρξε υπότροφος⁸⁸. Κατά τη διάρκεια της μαθητείας του ανέπτυξε έντονη δράση, που άλλοτε συνέβαλε στην αναγνώριση του ταλέντου του, όπως έγινε το 1879, όταν απέσπασε εφάπαξ αμοιβή, ύψους 65 δραχμών για τις επιδόσεις του στις ετήσιες εξετάσεις⁸⁹, και άλλοτε πάλι τον οδηγούσε σε πράξεις που παρ' ολίγον να του στοιχίσουν την απομάκρυνσή του από το ίδρυμα, λόγω «ανάρμοστης» συμπεριφοράς⁹⁰. Αμέσως μετά από την αποφοίτησή του το 1881 πήγε στη Γερμανία προκειμένου να συνεχίσει τις σπουδές του στην Ακαδημία Εικαστικών Τεχνών του Μονάχου.

Επόμενο ήταν, λόγω της καταγωγής του, αλλά και της παράδοσης που εί-

88. Γεώργιος Ι. Δώριζας, *Οι Τήνιοι καλλιτέχνες και τα μουσεία της Τήνου*, Αθήνα 1979, σ. 54, 126.

89. Μπίρης, ό.π., σ. 267.

90. Ο Μπίρης αναφέρει δύο τέτοιες περιπτώσεις τιμωρίας του Λαμπάκη από τη διεύθυνση του Πολυτεχνείου, για τη συμμετοχή του, μαζί με άλλους συμμαθητές του, σε διάφορα επεισόδια που συνέβησαν στους χώρους του ιδρύματος. Η πρώτη περίπτωση αφορούσε την εισβολή του Λαμπάκη στην τάξη κατά τη διάρκεια του μαθήματος της σπουδής του γυμνού, σε κατάσταση μέθης, τις «ύβρεις» που εξαπέλυσε εναντίον του διευθυντή Δημητρίου Αντωνοπούλου για τα κακώς κείμενα στη Σχολή και τη στρατιωτική νοοτροπία του, αλλά και την επιθετικότητα την οποία ο νεαρός ζωγράφος επέδειξε, «εν τη αυτή καταστάσει διατελών», προς τους συμμαθητές του, καταστρέφοντας τα τελάρα πάνω στα οποία εκείνη την ώρα εσχεδιάζαν. Για τη συμπεριφορά του αυτή ο ίδιος ζήτησε συγγνώμη, εγγράφως, από το διευθυντή του ιδρύματος, και απέδωσε το γεγονός στο «άπειρο της ηλικίας του», στα προβλήματα υγείας που αντιμετώπιζε (ήταν ραχιτικός) και βεβαίως στο ότι την ώρα του περιστατικού βρισκόταν υπό την επήρεια του αλκοόλ. (Αναφορά του Εμμ. Λαμπάκη της 17 Μαρτίου 1876· βλ. Μπίρης, ό.π., σ. 247-8). Η δεύτερη περίπτωση τιμωρίας του είχε σχέση με τον τρόπο τον οποίο επέλεξε να διαμαρτυρηθούν οι συμμαθητές του της πέμπτης και της έκτης τάξεως της Ζωγραφικής, μετά την κατάργηση από το διευθυντή του Πολυτεχνείου Αναστάσιο Θεοφιλά, των δύο από τα τέσσερα μοντέλα για τη σπουδή του γυμνού, και τη συγχώνευση των τεσσάρων τμημάτων διδασκαλίας του μαθήματος σε δύο. Ο τρόπος αυτός ήταν η αποχή του των σπουδαστών από τις παραδόσεις. Η απόφαση να την πραγματοποιήσουν ελήφθη χάρη στην ισχυρή επιρροή που ο Λαμπάκης ασκούσε στη φοιτητική κοινότητα για ζητήματα τα οποία έθιγαν τα κεκτημένα δικαιώματα των μελών της. Βλ. Μπίρης, ό.π., σ. 268.

χε εν τω μεταξύ δημιουργηθεί από τους προηγούμενους μεταπτυχιακούς έλληνες σπουδαστές, να επιλέξει και αυτός το εργαστήριο του συμπατριώτη του Νικολάου Γύζη, με τον οποίο μάλιστα συνδέθηκε φιλικά⁹¹. Στο Μόναχο ο Λαμπάκης θα πρέπει να έμεινε έως το 1886, καθώς υπάρχουν σαφείς ενδείξεις για επάνοδό του στην Ελλάδα το χρόνο αυτό⁹². Λίγο αργότερα διορίστηκε καθηγητής της Ιχνογραφίας στο Αρσάκειο της Λάρισας, στο οποίο εδίδαξε πιθανώς έως το τέλος της δεκαετίας του 1880, αφού από την αρχή της επομένης εκδηλώνεται έντονη δραστηριότητα του καλλιτέχνη στην Αθήνα. Η εν λόγω δραστηριότητα αφορούσε την ενασχόλησή του τόσο με τη ζωγραφική πινάκων ηθογραφικού περιεχομένου και το σχεδιασμό, κατά παραγγελία, προσωπογραφιών, όσο και με την αγιογραφία, στα μυστικά της οποίας τον είχε προφανώς μύσει ο αδελφός του, βυζαντινολόγος και υφηγητής στο Πανεπιστήμιο, Γεώργιος Λαμπάκης. Για τις αγιογραφικές του επιδόσεις και τον τρόπο με τον οποίο απέδιδε τα θρησκευτικού περιεχομένου θέματα, μας πληροφορεί ο αρθρογράφος της εφημερίδας *Καιροί*, που επισκέφθηκε το εργαστήριο του καλλιτέχνη το 1893 και τον παρακολούθησε την ώρα της δημιουργίας του. Ανέφερε συγκεκριμένα ότι ο Λαμπάκης εφάρμοζε με επιτυχία τους κανόνες της προοπτικής σύμφωνα με το νεοβυζαντινό στυλ που είχε εισαγάγει προηγουμένως ο Ludwig Thiersch, «χωρίς να παρεκτραπεί εν τη μιμήσει της φύσεως εις την ανευλαβή εντύπωσιν, την οποίαν παράγουσιν αι αγιογραφίαι της λατινικής εκκλησίας και της Ιταλικής αναγεννήσεως»⁹³.

Στα χρόνια που ακολούθησαν έγινε ακόμη πιο συστηματική η συμμετοχή του σε διάφορες εκθεσιακές διοργανώσεις, στις οποίες συνήθως αποσπούσε ευνοϊκά σχόλια⁹⁴. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1903-1904, με αφορμή τα προβλήματα που αντιμετώπιζε το τμήμα θηλέων της Καλλιτεχνικής Σχολής του Πολυτεχνείου, ο Λαμπάκης προσπάθησε να δημιουργήσει ιδιωτική σχολή ζωγρα-

91. Νικόλαος Γύζης, *Επιστολαί, ό.π.*, σ. 146. Επιστολή του Γύζη προς τον Νικόλαο Νάζο (2 Δεκεμβρίου 1886).

92. Το 1886 ο Λαμπάκης ζωγράφησε μια ελαιογραφία με θέμα: «Το χωριό του Γύζη» (Αθήνα, Εθνική Πινακοθήκη), την οποία και απέστειλε στο δάσκαλό του στο Μόναχο. Ο τελευταίος τον ευχαρίστησε με την παρακάτω επιστολή: «Αγαπητέ Μανώλη. Σε ευχαριστώ και πάλι, διότι μου έδωκες ζωηράν αφορμήν να διέλθω νοερώς το χωριό μου, να αναϊδω τους μικρούς μου φίλους και εμαυτόν ως παιδίον αμέριμνον. Λυπούμαι διά την αποθάρρυνσιν, την οποίαν αισθάνεσαι αυτού. Τω όντι είναι λυπηρόν το να μη θέλη και πάλιν εν Ελλάδι ν' ανάψη η ιερά φλόξ των Ωραίων Τεχνών, εκείνη, ήτις άλλοτε έλαμπε και εξακολουθεί εις αιώνας να δοξάζη τους προπάτορας ημών». Η επιστολή προς τον Λαμπάκη φέρει ημερομηνία 22 Δεκεμβρίου 1886. Βλ. *ό.π.*, σ. 147.

93. *Εφ. Καιροί*, 22 Ιανουαρίου 1893.

94. Το 1894 πήρε μέρος στη «διαρκή» έκθεση του «Ομίλου των Φιλομούσων» (βλ. «Καλλιτεχνική Έκθεση», *εφ. Εφημερίς, ό.π.*), ενώ ήδη με τη σύσταση της «Καλλιτεχνικής Ενώσεως» το 1895, συμμετείχε ως ιδρυτικό μέλος σε όλες σχεδόν τις εκδηλώσεις της. Βλ. *εφ. Εμπρός*, 7 Μαΐου 1900 και *εφ. Καιροί*, 15 Νοεμβρίου 1900.

φικής για την εκπαίδευση των γυναικών, χωρίς όμως επιτυχία⁹⁵. Την περίοδο εκείνη ωστόσο (1903) ήλθε και ο διορισμός του στο Πολυτεχνείο, όπου επρόκειτο να αναλάβει τη διδασκαλία της Ιχνογραφίας, μετά την ξαφνική αναχώρηση του Ροϊλού για το εξωτερικό. Από τη θέση αυτή εδίδαξε έως το θάνατό του το 1909. Κατά τα τελευταία χρόνια της ζωής του λέγεται ότι ο καλλιτέχνης είχε περιπέσει, λόγω της ραχίτιδας που τον βασάνιζε, σε μια παθολογική μελαγχολία, η οποία και επιτάχυνε την πορεία του προς τον τάφο σε ηλικία 50 ετών⁹⁶.

Παρότι ο σχετικά σύντομος βίος του δεν του επέτρεψε να καταστήσει σφέστερο το εύρος των προσανατολισμών του, ο Λαμπάκης εκφράζει με το έργο του ένα σημαντικό μέρος της εξέλιξης, των δυνατοτήτων και των προοπτικών της νεοελληνικής ζωγραφικής, ένα μέρος που συνδέεται τόσο με την ανάπτυξη του ρεαλισμού όσο και με εκείνη του υπαιθρισμού, ιδίως σε σχέση με την πολυμορφία των εκφάνσεων του τελευταίου, κατά την απόδοση του ελληνικού τοπίου.

Για να εκτιμηθεί η συμβολή του στη διάδοση των αρχών του ρεαλισμού, ασφαλές κριτήριο είναι, κυρίως, η ενασχόλησή του με την ηθογραφία, την οποία και προσπάθησε να απαλλάξει από το συνηθισμένο γραφικό ή και διδακτικό της προορισμό, έτσι ώστε να μπορέσει να καταγράψει τον παλμό της πραγματικής ζωής στην περιστασιακή της διάσταση, χωρίς εξωραϊστικές διαθέσεις. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα του εν λόγω εγχειρήματος αποτελεί ο σχεδιασμός του «Τάματος» (της Συλλογής του Ιερού Ιδρύματος Ευαγγελιστρίας της Τήνου), όπου χάρη στην ασκητική χρωματική κλίμακα, την έλλειψη αφηγηματικών μοτίβων, και γενικά τη λιτότητα των μέσων έκφρασης που χρησιμοποιεί, κατορθώνει να διαχειριστεί λεπτές ψυχικές καταστάσεις, όπως αυτές εκδηλώνονται στην αγωνία του ανθρώπου που αναγνωρίζει το πεπρωμένο του, στην πίστη του, κάποτε, σε υπερφυσικές δυνάμεις ευσπλαχνίας, και εντέλει στο τραγικό της «αφέλειάς» τους μπροστά στο αναπάντεχο. Τα ίδια ακριβώς χαρακτηριστικά συναντούμε και σε ορισμένα πορτρέτα του, που δεν ανήκουν στον κύκλο των «υψηλών» πελατών, αλλά αφορούν ανθρώπους της καθημερινής συναναστροφής του καλλιτέχνη, όπως εκείνο της «Κας Βαφειαδάκη» (Συλλογή Μ. Ρομπότη), η ανάδειξη του προσώπου της οποίας σε μια καταπονημένη μάλλον ανέκφραστη, πόζα, «περιτριγυρισμένη» στα όρια του κάδρου από κατηφή σκούρα χρώματα, γίνεται φορέας μέθεξης του θεατή στις εσωτερικές πτυχές της ύπαρξης και των συναισθημάτων.

Η αναζήτηση της εσωτερικής αλήθειας στα θέματα με τα οποία καταπιανόταν, απασχόλησε τον Λαμπάκη και κατά την απόδοση του τοπίου, που το αντιμετώπιζε άλλοτε με μια εσκεμμένη απλότητα, σα να το φωτογράφιζε λου-

95. *Περ. Πινακοθήκη*, τ. 4 (1904/1905), σ. 217.

96. *Μπίρης, ό.π.*, σ. 536. Βλ. επίσης, Δώριζας, *ό.π.*, σ. 55.

σμένο στο φως, με την αναγωγή του χρώματος και της φόρμας σε μεγάλες λείες επιφάνειες, όπως για παράδειγμα, στη σύνθεσή του «Παράγκες»⁹⁷, και άλλοτε ιδωμένο μέσα από το θαμπό φίλτρο της νοσταλγίας του, και ως εκ τούτου γεμάτο στίγματα μνήμης, ξεθωριασμένα χρώματα και αδρές γραμμές, που επινοήθηκαν για να ορίσουν το περίγραμμα ενός κόσμου αλλοτινού, βγαλμένου από τη φαντασμαγορία των παραισθήσεων της παιδικής ηλικίας. Σε μια τέτοιου είδους θέαση απέβλεπε ο σχεδιασμός της σύνθεσής του «Το χωριό του Γύζη», που ο καλλιτέχνης το προόριζε για δώρο στο δάσκαλο και συμπατριώτη του, εν είδει «καρποστάλ» ή «καταφυγίου ανάπαυλας» στο παλιό, φιλόξενο περιβάλλον. Η χειρονομία αυτή θα αποδειχθεί άκρως ευπρόσδεκτη και συγκινητική, εάν κρίνουμε από την ανταπόκριση του αποδέκτη του δώρου⁹⁸.

Αντίθετα με την περίπτωση του Λαμπάκη ο οποίος δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει το έργο του, ούτε και να μεταδώσει το περιεχόμενο των προσανατολισμών του στους μαθητές του, λόγω της σχετικά σύντομης παρουσίας του στο Πολυτεχνείο, εκείνη του Γεωργίου Ιακωβίδη φέρει όλα τα γνωρίσματα του επιτυχημένου δημιουργού, που όχι μόνο ευνοήθηκε από τις περιστάσεις και τη δημοσιότητα στην ανάδειξη του ταλέντου του, αλλά και που μπόρεσε να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στην ελληνική εικαστική διαμόρφωση των αρχών του 20ού αιώνα, χάρη στον πολυδιάστατο χαρακτήρα της εκφραστικής του γλώσσας και τις ποικίλες διατυπώσεις της αλλά και χάρη στο εξίσου ευρύ και πολύμορφο ρεπερτόριο των θεματικών του επιλογών.

Όπως προκύπτει από το πλούσιο υλικό που διαθέτουμε για τη ζωή και το έργο του⁹⁹, ο Ιακωβίδης γεννήθηκε στο χωριό Χύδηρα της Λέσβου στα 1853, και στη συνέχεια στάλθηκε από τους γονείς του στη Μικρά Ασία, προκειμένου να ολοκληρώσει τις εγκύκλιες σπουδές του σε σχολεία της Σμύρνης και της Μαγνησίας. Η κλίση που διέθετε από παιδί προς τις καλές τέχνες και η αναγνώρισή της από το συγγενικό περιβάλλον του, στάθηκαν αποφασιστικοί παράγοντες στη χάραξη της σταδιοδρομίας του, καθώς οι δικοί του δεν έφεραν καμιά αντίρρηση στις αναλόγου προσανατολισμού επιλογές του. Έτσι, σε ηλικία 17 ετών, ο Ιακωβίδης γράφτηκε στην Καλλιτεχνική Σχολή του Πολυτε-

97. Ελαιογραφία. Συλλογή Ιωάννη Λαμπάκη.

98. Γύζης, ό.π., σ. 147. Επιστολή του Γύζη προς τον Λαμπάκη με ημερομηνία 22 Δεκεμβρίου 1886.

99. Βλ. μεταξύ άλλων Γιοφύλλης, ό.π., τ. Α', σ. 224 κ.ε. Σπητέρης, ό.π., τ. Β', σ. 29 κ.ε. Λυδάκης, ό.π., τ. 3, σ. 224 κ.ε. Χρήστου, ό.π., σ. 62 κ.ε. και Μπίρης, ό.π., σ. 538. Βλ. επίσης Ζαχαρίας Παπαντωνίου, «Ο Ιακωβίδης και το έργο του», εφ. *Ελεύθερον Βήμα*, 15 Δεκεμβρίου 1932, Αγάθων Κριτωνίδης, «Σύγχρονοι Έλληνες Καλλιτέχναι - Γ. Ιακωβίδης», περ. *Παναθήναια*, τ. Β', 15 Ιουνίου 1902, σ. 167-72, Δ. Α. Κόκκινος, «Γεώργιος Ιακωβίδης», περ. *Νέα Εστία*, τ. 7, τχ. 145, 1 Ιανουαρίου 1933, σ. 16-8, καθώς και το άρθρο του γιου του καλλιτέχνης Μιχέ Ιακωβίδη στη *Νέα Εστία*, τ. 13, τχ. 155, 1 Ιουνίου 1933, σ. 612 κ.ε.

ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΕΤΣΟΒΙΟΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΣΟΒΙΟΥ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

ΥΠΟ
ΚΩΣΤΑ Η. ΜΠΙΡΗ

ΑΘΗΝΑΙ-1957

129 Ἐμμανουήλ Π. Λαμπάκης (1903 - 1909). Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1856 καὶ ἐσπούδασε Ζωγραφικὴν εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ὡς Τήνιος δὲ ἐκ μητρὸς, ἔτυχεν ὑποτροφίας τοῦ Ἰδρύματος τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ συνέχισε τὰς σπουδὰς του εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐπιστρέψας, διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Ἰχθυογραφίας εἰς τὸ Ἀρσάκειον τῆς Λαρίσης. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1903 διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ

ιδίου μαθήματος εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Πολυτεχνείου, διδάξας μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1909, ὅτε ἀπέθανε. Ἐπεδίδετο κυρίως εἰς ἀγιογραφίας καὶ εἰργάσθη εἰς τὸν καθαρισμὸν τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Δαφνίου, τὸν ὁποῖον διηύθυνεν ὁ μεσαιωνολόγος ἀδελφὸς του Γεώργιος Λαμπάκης. Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι, «Ὁ Ἀρχισιδηρουργός», «Κεφαλὴ Ἰουδαίου», «Ἡ Ὁρφανὴ Ἀθιγγανίς», «Ὁ Γέρων», «Ἡ Νύμφη» καὶ διάφοροι ἀγιογραφίαι εἰς τὴν Εὐαγγελίστριαν τῆς Τήνου. Εἰς μικρὰν ἡλικίαν εἶχε προσβληθῆ ἀπὸ ραχιτισμὸν, λόγῳ τοῦ ὁποῖου περιέπεσεν ἀπὸ τοῦ 1907 εἰς παθολογικὴν μελαγχολίαν, ἣτις τὸν ἐβάρυνε τόσο, ὥστε τὸν ἔφερον εἰς τὸν τάφον μετὰ δύο ἔτη.

Κοινοποίησις

Σχολ. ἔτος 1874—1875

Ἐπειδὴ σήμερον, τὴν 18ην τρέχοντος, οἱ μαθηταὶ τῆς Α' καὶ Β' τάξεως τοῦ Καθημερινοῦ Σχολείου ἔκαμον ἐπανειλημμένας διαδηλώσεις, ἀπὸ συστάσεως, ἐναντίον τῶν διατάξεων τοῦ Σχολείου, αἵτινες προβλέπονται καὶ τιμωροῦνται ἀπὸ τὸ 13ον ἄρθρον τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ, ἀπαγορεύεται εἰς αὐτοὺς ἢ εἰς τὴν Σχολὴν εἴσοδος μέχρι τῆς προσεχοῦς Δευτέρας 24ης τρέχοντος, τῇ ἐγκρίσει καὶ τοῦ κ. Προέδρου καὶ τῶν παρόντων σήμερον καὶ λαβόντων γνώσιν μελῶν τῆς Ἐφορίας.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 18 Μαρτίου 1875

Ὁ Διευθυντῆς

Δ. Κ. Ἀντωνόπουλος

Ταγμ.

Ἦσαν τόσον ὑποτετογμένοι οἱ μαθηταὶ κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην τῆς στρατοκρατίας τοῦ Πολυτεχνείου, ὥστε ἀκόμη καὶ τὸ κατώτερον προσωπικὸν τοῦ Σχολείου τοὺς ἐθεώρει ὑποχειρίους καὶ τοὺς ἐπεβάλλετο μὲ βράναυσον τρόπον. Σῶζεται εἰς τὸ ἀρχεῖον ἡ ἀναφορὰ ἐνὸς μαθητοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκθέτει οὗτος πρὸς τὸν διευθυντὴν πῶς ἐγένετο, ὄλως ἀναίτιως, ὅπως γράφει, θῦμα ἀγρίας ἐπιθέσεως ἐκ μέρους τοῦ ἐπιστάτου τοῦ Σχολείου¹. Μεταφέρομεν ἐδῶ τὸ περιεχόμενον τῆς :

Κύριε Διευθυντά,

Ὁ ἐπιστάτης τῆς Σχολῆς Ἰωάννης Καλησπέρης τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν 17 τρέχ. μ., ἐνῶ εἰσηρχόμενος εἰς τὴν Σχολὴν, μὲ προσεκάλεσεν εἰς τόπον παράμερον τῆς αὐλῆς νὰ μ' ὁμιλήσῃ δῆθεν. Ἀλλ' ἀντὶ τούτου μ' ἐκτύπησεν αἴφνης διὰ τῆς ράβδου καὶ μ' ἔθραυσε τὴν κεφαλὴν, ἐξ ἧς εἰσέτι πάσχω.

Καθημαγμένος ὡς ἤμην ἐπορεύθην ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ μου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, διότι Ὑμεῖς ἔτυχε νὰ μὴ εἴσθε τὴν ὥραν ἐκείνην ἐν τῇ Σχολῇ καὶ ὁ κ. Πρωθυπουργός, ἰδὼν τὴν κατάστασίν μου καὶ συγκινηθεὶς ἅμα καὶ ἀγανακτήσας, μ' εἶπεν «ἄς μοῦ ζητήσῃ ὁ κ. Διευθυντῆς τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐπιστάτου κ' ἐγὼ ἀμέσως τὸν παύω διὰ τὴν κακὴν του πράξιν».

Ἄφοῦ κατήγγειλα αὐτὸν ἐνώπιον τῆς Δικαιοσύνης καὶ ἐζήτησα τὴν κατὰ νόμον τιμωρίαν αὐτοῦ, κατὰ καθῆκον καταγγέλλω καὶ εἰς ὑμᾶς τὴν ἀπρεπῆ πράξιν τοῦ ἐπιστάτου, ὅστις ἕνεκα τῆς ἐν τῇ Σχολῇ θέσεώς του, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ προστατεύῃ τοὺς μαθητὰς κατὰ πάντος ἐνοχλοῦντος αὐτοῦς, αὐτὸς τὸ ἐναντίον ἔπραξε, δίδων καὶ τὸ κακὸν παράδειγμα τῆς αὐτοδικίας.

Διὰ ταῦτα, Σ. κ. Διευθυντά, παρακαλῶ ὑμᾶς, παρ' οὗ οἱ μαθηταὶ ἐλπίζουσι προ-

1. Αἴτησις Παύλου Ἰωαννίδου ἀρ. 337 τῆς 22 Σεπτ. 1876.

στασίαν καὶ δικαιοσύνην, ἵνα ἔχων ἐν ὄψει τὸ ἐν τῇ Σχολῇ γενόμενον ἄτοπον, ζητήσῃτε οὐχὶ βεβαίως τὴν παῦσιν, διότι δὲν ἔχω τοιαύτην ἀπαίτησιν, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν τοῦ ἀδικήσαντος ἕνα τῶν μαθητῶν, ὅστις δὲν ἦτο ἄξιός νὰ τὸν μεταχειρισθῇ οὕτω πως ὁ ἐπιστάτης.

Δέξασθε, Σ. Κύριε Διευθυντά, τὰ ταπεινά μου σεβάσματα

Εὐπειθέστατος

Παῦλος Ἰωαννίδης

μαθητῆς τῆς Σχολῆς

Δὲν γνωρίζομεν ἕαν προέβη καὶ εἰς ποίαν ἐνέργειαν προέβη ἐπὶ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ὁ διευθυντῆς τοῦ Πολυτεχνείου Δ. Ἀντωνόπουλος, διότι οὐδὲν σχετικὸν ἔγγραφο ἀπηντήσαμεν εἰς τὸ ἀρχεῖον.

Ἀπὸ τὴν ἔρευναν τῆς κοινωνικῆς ἐξελιξέως τῶν Ἀθηνῶν ἔχομεν ὑπ' ὄψει, ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀκριβῶς ἐπεκράτουν εἰς ὠρισμένην τάξιν τοῦ λαοῦ ἡμίγρια ἦθη, τὰ ὁποῖα ἐπηρέαζον ἀναλόγως καὶ τοὺς νέους, ἕαν συνέβαινε νὰ στεροῦνται οἰκογενειακῆς ἀνατροφῆς. Ἐχρειάζετο λοιπὸν ἐκ μέρους τῆς διευθύνσεως ἐνὸς ἀνωτέρου ἐκπαιδευτικοῦ ἰδρύματος νὰ ἀσκήται αὐστηρὸς ἔλεγχος ἐπὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν μαθητῶν. Ἡ τυραννικὴ ὁμως καὶ ταπεινωτικὴ ἐκείνη ἀγωγή, ἣτις ἤσκειτο τότε ἐπὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Πολυτεχνείου, εἶχεν εἰς τὴν πραγματικότητα ὀλέθρια ἀποτελέσματα εἰς βάρος τῆς διαπλάσεως τοῦ χαρακτῆρος των. Διότι ἐπεξεργάζετο τὴν μείωσιν τῆς πνευματικότητος, τὴν μείωσιν τοῦ θάρρους καὶ τῆς πρωτοβουλίας καὶ τὴν καλλιέργειαν ἐνὸς κρυφοῦ πόθου ἀντιδράσεως, μὲ ἕνα ξέσπασμα κακότητος ἢ ὀργίου. Εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Πολυτεχνείου τῆς ἰδίας περιόδου εὐρίσκομεν μίαν ἀναφορὰν τοῦ μαθητοῦ **Ἐμμ. Λαμπάκη**, μὲ τὴν ὁποίαν οὗτος ἐξομολογεῖται εἰς τὸν διευθυντὴν τὸ ἀμάρτημά του, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε τολμήσει ἀρχικῶς νὰ ὁμολογήσῃ καὶ διὰ τὸ ὁποῖον εἶχε τιμωρηθῇ μὲ ἀποβολὴν, ἐξαιτούμενος ἤδη τὴν ἄφεσιν τῆς ποινῆς του :

Πρὸς τὸν Σ. Διευθυντὴν τῆς Σχολῆς τῶν Ὠραίων Τεχνῶν

Σεβαστὲ Κύριε Διευθυντά,

Βαρέως τὴν ἀπὸ τῆς Σχολῆς ἀποβολὴν μου φέρων, ἕνεκα προηγηθέντος ἀτακτῆματος, διὰ τῆς παρουσίας ἔρχομαι νὰ καταθέσω Ὑμῖν καθαρῶς τὴν ἀλήθειαν, βέβαιος ὢν ὅτι ταύτης γυμνῆς καὶ μόνης λεγομένης, ταχεῖα θέλει ἐπέλθῃ ἀναστολὴ τῆς βαρείας ποινῆς μου.

Μόνη δ' εἰλικρινῆς ἀλήθεια ἐνώπιον Ὑμῶν ἐξομολογουμένη καὶ ἧς πέραν οὐδὲν ἀληθέστερον, εἶναι ὅτι κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς Παρασκευῆς τῆς 12ης Μαρτίου ἐν πάσῃ ἀθωότητι παρηκολούθησα ὁ μαθητὰς τῶν ἀνωτέρων τάξεων ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐκκλησιασθῶ-

1. Ἀναφορὰ Ἐμμ. Λαμπάκη τῆς 27 Μαρτ. 1876.

μεν ἐν τῇ ἐν Πολυγώνῳ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ταξιαρχῶν, διὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν χαιρετισμῶν τῆς Θεοτόκου. Καθ' ὁδὸν ὅμως οἱ μαθηταὶ μετέβαλον γνώμην, ἐγὼ δέ, ὅ τε μικρότερος πάντων τῶν ἐν τῇ συνοδείᾳ, ἐπόμην αὐτοῖς ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ, ἀφοῦ δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Κολοκυνθοῦν, μεθ' ἱκανῶν καὶ ἀλλεπαλλήλων προπόσεων, ὡς πάντῃ ἄπειρος ποτῶν, ἐγένομην οἰνοβαρῆς. Ἐντεῦθεν ἀνεχωρήσαμεν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ παρευρεθῶμεν εἰς τὸ κατὰ τὴν 7ην ὥραν μ.μ. μάθημα τοῦ γυμνοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Σχολήν, εἰς μαθητῆς τῆς ἀνωτέρας τάξεως, ὃς γνωστός Ὑμῖν ἐστί, ἐν καταστάσει μέθης διατελῶν ἐπετέθη κατὰ τινων τελάρων τῶν μαθητῶν, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ ἐτράπησαν εἰς φωνασκίας καὶ ἀτοπήματα. Ἐγὼ δὲ ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει διατελῶν, οὐδόλως τὴν ἑμαυτοῦ ἔχων συνειδήσειν, ἀπλῶς ἀπέσχισα ἐν ἐκ τῶν προεσχισθέντων τελάρων ὑπὸ τοῦ ὡς προείρηται μαθητοῦ ἀνωτέρας τάξεως. Ἐὰν δὲ προέβην εἰς ὕβρεις καθ' ὑμῶν Κύριε Διευθυντά, τοῦτο ἐν πλήρει συνειδήσει λέγω Ὑμῖν ὅτι, ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως ἐκείνης, δὲν εἶμαι ἱκανὸς νῦν νὰ ἐνθυμηθῶ. Ἐκ τῶν καταθέσεων ὅμως τῶν συμμαθητῶν μου γίνεται δῆλον, ὅτι, καίτοι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει διατελῶν, δὲν ἐξύβρισα Ὑμᾶς, διὰ τούτου ὅμως δὲν προτίθεμαι ν' ἀρνηθῶ πράξιν ἣτις τυχὸν ἐν τοιαύτῃ μεθυστικῇ καταστάσει νὰ ἔλαβε χώραν. Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τοῦ Σχολείου καὶ μεθ' ἱκανὸν περίπατον περὶ τὴν ὁδὸν Αἰόλου καὶ περὶ τὴν Πλατεῖαν τῆς Ὁμοιοῦς περὶ τὴν 11 1/2 μ.μ. μετέβη ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

Τὴν ἄλλην δ' ἡμέραν, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἔμαθον ὅτι οἱ μαθηταὶ μεθ' ὧν τὴν παρελθούσαν ἡμῆν ἡμέραν εἶχον σκοπὸν ν' ἀποδοκιμάσωσι τὸν Καθηγητὴν κύριον Προσαλέντην κατὰ τὴν ἐπιούσαν τῆς 12 Μαρτίου, οὐδενὸς ἀπολύτως περὶ τούτου ἐμοῦ γνωρίζοντος.

Τοιαύτης λοιπὸν τῆς μόνης ἀληθείας οὔσης, Σ. Κύριε Διευθυντά, καταφανῆς ἡ ἐμὴ θέσις γίνεται, ὅποια εἶναι εἰς τὰ ἐπισυμβάντα ἀτοπήματα, ἐν ὀνόματι δὲ ταύτης τῆς εὐλικρινῶς κατατεθείσης ἀληθείας ἐπικαλοῦμαι τὴν ὑμετέραν ἐπιείκειαν καὶ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ὑπὸ τῆς φύσεως συμβάν μοι βαρὺ ἀτύχημα¹, τὴν πτωχὴν εἰς ἡν ἀνήκω οἰκογένειαν, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἄκρον ζῆλον μεθ' οὗ, ὡς γνωστὸν Ὑμῖν, ἡραγαζόμεν ἐν τε τῇ Ζωγραφικῇ, Προοπτικῇ, Σκηνογραφίᾳ, Μικροζυλογλυπτικῇ καὶ ἐν τῇ Καλλιγραφίᾳ, ἧς καὶ τὸ πρῶτον ἐπέτυχον βραβεῖον, πρὸς ταῦτα καὶ τὸν ὀπόσον πρὸς Ὑμᾶς Μέγαν Σεβασμὸν, τὴν υἱικὴν ἀγάπην καὶ εὐπειθειαν ἣν ἔσχον καὶ ἔχω καὶ τὸ ἄπειρον τῆς μικρᾶς μου ἡλικίας καὶ τὴν κατάστασιν ἐν ἣ εὐρισκόμην πράξας τὸ ἀτάκτημα τοῦτο, εὐδοκήσητε ἵνα πλήρης δοθῇ μοι ἡ ἄφεσις, ἀρκετὰ ἐκ τούτου συνετισθέντος, ἄκραν δὲ εἰς τὸ μέλλον εὐπειθειαν καὶ ἡσυχίαν ὑποσχόμενος.

Διατελῶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ

Ὁ Εὐπειθέστατος
Ἐμμ. Λαμπάκης

1. Βλέπε βιογραφίαν του ὡς διδασκάλου τῆς Ἰχθυογραφίας κατὰ τὴν περίοδον 1903-1909,

Τὸ πνεῦμα τῆς στρατοκρατίας καὶ ἡ ἐπικυριαρχία τῶν ἀξιωματικῶν ἐπὶ τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν τεχνῶν ἐπόμενον ἦτο ἰδιαιτέρως νὰ ἀποβῆναι εἰς βάρος τῆς τελευταίας ταύτης. Διότι ναὶ μὲν τὰ ζητήματά της ἐξητάζοντο ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων τῆς ἰδίας σχολῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Συμβούλιον εἶχε βαρύνουσαν γνώμην, ὡς πρόεδρος, ὁ στρατιωτικὸς διευθυντής. Ἐπὶ πλέον δέ, εἰς τὴν Ἐφορίαν, εἰς τῆς ὁποίας τὴν ἔγκρισιν ὑπέκειντο αἱ ἀποφάσεις τῶν Συμβουλίων, οὐδεὶς ἐκπρόσωπος τῶν Καλῶν τεχνῶν μετείχεν. Ἐπόμενον λοιπὸν ἦτο, ὑπὸ τοιαύτην δεσποτείαν καὶ ἔλλειψιν κατανοήσεως, νὰ παραγνωρίζωνται καὶ νὰ μὴ εὐνοῶνται καθόλου αἱ ἀπαιτήσεις τῆς κανονικῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς, καὶ νὰ γεννῶνται ἐξ αὐτοῦ ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν καθηγητῶν τῆς καὶ τῆς διευθύνσεως. Βλέπομεν, ἐπὶ παραδείγματι, νὰ καταγγέλλῃ ὁ διδάσκαλος τῆς Μικρογλυπτικῆς, εἰς μίαν ἀναφορὰν του πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ὅτι, ἐνῶ τὸ Σπουδαστικὸν συμβούλιον τοῦ Καλλιτεχνικοῦ τμήματος ἐπρότεινεν ὑποτροφίαν διὰ τὸ μάθημά του 15 δραχμῶν κατὰ μῆνα, εἰς τὴν προκήρυξιν τῶν ὑποτροφιῶν τὸ ποσὸν αὐτὸ παρουσιάσθη ηὔξημένον εἰς 80 δραχμὰς κατὰ μῆνα, κατὰ σύμπτωσιν δὲ ἴσον μὲ τὸν μισθὸν τοῦ ἰδίου ὡς διδασκάλου. Καὶ ἐρωτᾷ μὲ ἀγανάκτησιν κατόπιν αὐτοῦ, «πρὸς τί συνέρχονται οἱ καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι καὶ ὑποτίθεται ὅτι γίνεται Σπουδαστικὸν συμβούλιον ;». Εἰς τὴν συνέχειαν δὲ τῆς ἀναφορᾶς του καταγγέλλει καὶ ἄλλας αὐθαιρέσις τῆς διευθύνσεως, αἱ ὁποῖαι εἶχον συμβῆ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη τῆς περιόδου Ἀντωνοπούλου.¹

Ὁ Νικηφόρος Λύτρας, ὁ ὁποῖος, ὡς ἀρχαιότερος καὶ ὡς διδάσκων τὸ ἀνώτερον μάθημα τῆς Ζωγραφικῆς, εἶχε τὸ προβάδισμα μεταξὺ τῶν ἄλλων καθηγητῶν τῆς Καλλιτεχνικῆς σχολῆς, εὕρισκετο εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῶν ἀξιωσέων τῆς καὶ ἤρχετο εἰς συχνὰς προστριβὰς πρὸς τὸν διευθυντὴν. Ἀπὸ ἔγγραφα τοῦ ἀρχείου προκύπτει, ὅτι τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1876 ἐπήλθε ρήξις μεταξὺ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἀνωτέρας Ζωγραφικῆς καὶ τοῦ διευθυντοῦ. Μία βιαία σκηνὴ συνέβη μεταξὺ των, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁ Νικηφόρος Λύτρας ἐπέδειξεν ἐλευθεροστομίαν εἰς τὰς ἐπικρίσεις του, ὑπέβαλεν εὐθύς ἀμέσως τὴν παραίτησίν του εἰς τὸ ὑπουργεῖον καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀπεχώρησεν ἀπὸ τὰ μαθήματά του. Τὸ ὑπουργεῖον δὲν ἐδέχθη τὴν παραίτησίν του. Ἐν τούτοις, ἐκεῖνος συνέχισε τὴν ἀποχὴν του μέχρι τοῦ Μαρτίου, ὁπότε ὁ Ἀντωνόπουλος, προκειμένου νὰ τοῦ ἀποστείλῃ τὸ καθιερωμένον ἔνταλμα διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ του, ἀνέφερον εἰς τὸ ὑπουργεῖον ὅτι δὲν δύναται νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ὑποχρέωσίν του αὐτὴν. Καὶ τοῦτο «ἐπειδὴ οὗτος (ὁ Λύτρας) ὄχι μόνον αὐτογνωμῶνως καὶ ἀναίτιως ἐγκατέλιπε τὴν θέσιν του ἀπὸ πρώτης τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου, ἀλλὰ καὶ προσκληθεὶς, κατὰ συνέπειαν τῆς ἀπὸ 2 Φε-

1. Ἀναφορὰ ἀρ. 1242 τῆς 10 Ἰαν. 1876.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Σχολικὸν ἔτος 1878—79

Κατάστασις

Τῶν ἀπονεμηθεισῶν ἐφ' ἅπαξ χρηματικῶν ἀμοιβῶν εἰς τοὺς ἀριστεύσαντας μαθητὰς κατὰ τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ τὰς ἐξετάσεις τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1878—1879.

α/α	Ὄνόματα	Τμῆμα	Πληρ. ποσὸν
1.	Β. Φλότσιος	Γραφικῆς	75
2.	Κ. Λεοντόπουλος	»	65
3.	Ι. Πιτυλάκης	»	65
4.	Α. Φωτόπουλος	Πλαστικῆς	65
5.	Θ. Παπαματθαίου	»	55
6.	Γ. Μπονάνος	»	55
7.	Π. Πολυχρόνης	Ξυλογραφίας	65
8.	Π. Πετρουλάκης	»	75
9.	Α. Πελεκᾶνος	Κοσμηματογρ.	55
10.	Γ. Παπαδάκης	»	55
11.	Γ. Κανόνης	»	75
12.	Δ. Περάντης	Ξυλογραφίας	38
13.	Α. Ἀναγνωστόπουλος	»	55
14.	Π. Μητσόπουλος	Καλλιγραφίας	55
15.	Θ. Πολυκράτης	»	65
16.	Π. Χλιμίντζας	»	38
17.	Γ. Φαραντᾶτος	»	45
18.	<u>Ε. Λαμπάκης</u>	<u>Σκηνογραφίας</u>	<u>65</u>
19.	Π. Καμάρας	Καθημ. Σχολῆς	55
20.	Α. Γεωργιάδης	Ἀρχιτεκτονικῆς	75
21.	Γ. Στράτος	»	85
22.	Η. Φίλων	Χωρομετρίας	75
23.	Α. Κυριακὸς	Μηχανουργίας	75
24.	Δ. Σωτηρόπουλος	»	85
25.	Ι. Οἰκονόμου	Γραφικῆς	140
26.	Ν. Βῶκος	»	100
27.	Γ. Ξενάκης	Πλαστικῆς	100
		Ἐν ὅλῳ	1.856

Ἦτοι δραχμαὶ χίλιαὶ ὀκτακόσμιαι πενήκοντα ἕξ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20ῇ Δεκεμβρίου 1879

Ὁ Διευθυντής

Α. Θεοφιλάς

τοῦ ἐπιστάτου, ἀπήντησεν ἀναρμόστως ὡς πρὸς μαθητὴν». Περισσότερον ἀτίθασον πνεῦμα συνήντησεν ὁ Θεοφιλᾶς εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1879, διὰ τὰ ἐπιβάλλη οἰκονομίαν εἰς τὰς δαπάνας τῆς Σχολῆς, κατήργησε τοὺς δύο ἐκ τῶν τεσσάρων ἐμμίσθων, οἱ ὅποιοι ἐξετίθεντο ὡς πρότυπα διὰ τὴν σπουδὴν τοῦ γυμνοῦ, καὶ διένειμεν ἀντιστοίχως τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως εἰς δύο κύκλους, ἀντὶ τῶν τεσσάρων. Ἐκεῖνοι, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐργασθῶν, λόγῳ τοῦ συνωστισμοῦ εἰς τὸν ὅποιον τοὺς ἐπέβαλε, διεμαρτυρήθησαν εἰς τὸν γραμματέα τῆς Σχολῆς. Τοὺς ἐκάλεσεν ὁ διευθυντὴς καὶ τοὺς ἔκαμε παρατηρήσεις, τὴν ἐπομένην ὁμῶς, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ Γυμνοῦ, ἐνῶ ἔλειπεν ὁ Θεοφιλᾶς ἀπὸ τὸ Πολυτεχνεῖον, ἀφοῦ συνεννοήθησαν μεταξύ των, διέκοψαν τὴν ἐργασίαν των, ἔκλεισαν τὴν αἴθουσαν, παρέδωσαν τὸ κλειδί εἰς τὸν γραμματέα καὶ ἔφυγον. Διὰ τὸν στρατιωτικὸν διευθυντὴν τοῦ Πολυτεχνείου ἡ πράξις των αὐτῆ ἀπετέλει στάσιν, βαρύτατον δηλαδὴ ὁμαδικὸν παράπτωμα. Συνεκάλεσεν ἀμέσως τὴν ἐπομένην τοὺς καθηγητὰς Α. Χρηστομάνου καὶ Α. Βουσάκη καὶ τοὺς ἀνέθεσε νὰ δικάσουν τὴν ὑπόθεσιν. Ἀφοῦ διεπίστωσαν δι' ἀνακρίσεως οἱ δύο καθηγηταὶ τὰ διατρέξαντα καὶ συνεσκέφθησαν ἐπ' αὐτῶν, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ διευθυντοῦ, ἐπρότειναν νὰ τιμωρηθῶν οἱ μαθηταὶ τῶν δύο τάξεων, «ἂν δὲν ἤθελον οὗτοι ἐννοήσει τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν ὡς μαθητῶν καὶ ζητήσῃ ἕκαστος ἰδίαν συγγνώμην». Ἰδιαιτέρως δὲ νὰ τιμωρηθῶν αὐστηρῶς οἱ πρωταῖτιοι τῆς Ε' τάξεως Ν. Οἰκονομόπουλος καὶ Ε. Λαμπάκης. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀποφάσεως ἐκείνης τῶν δύο κριτῶν, ὁ Θεοφιλᾶς ἐξέδωσε διαταγὴν, καλῶν τοὺς παρεκτραπέντας μαθητὰς ὅπως εὐθὺς ἀμέσως ὑποβάλλῃ ἕκαστος χωριστὰ ἀναφορὰν, διὰ τῆς ὁποίας: α) νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἠγνῶει τὸ βάρος τῆς ἐν σώματι πράξεως, ἣν ἐξετέλεσαν ἅπαντες, β) ὅτι ἐξαιτεῖται τὴν συγγνώμην τῆς διευθύνσεως, τόσον διὰ τὴν πράξιν ἐκείνην καὶ τὰ κατόπιν διαβήματα, ἅτινα ἐπίσης ἐν σώματι διέπραξαν, καθὼς ἐπίσης διὰ τὴν μὴ μετ' εὐλαβείας εἰς τὴν πρώτην τῆς διευθύνσεως διαταγὴν, ἣν ἔδωκεν, ὑπακοήν, καὶ γ) ὅτι ὑπόσχεται ἐν τῷ μέλλοντι νὰ φέρηται κοσμίως καὶ νὰ ὑπακούῃ ἀγογγύστως εἰς τὰς διαταγὰς τῆς προϊσταμένης διευθύνσεως, ἧτις βεβαίως πράττει πρὸς τὸ καλὸν τῆς Σχολῆς».

Συγχρόνως, διὰ τὰ προλάβῃ ὁ Θεοφιλᾶς ἐνδεχομένην παρέμβασιν τοῦ ὑπουργείου ὑπὲρ τῶν ἐνόχων, ὑποβάλλει εἰς αὐτὸ τὸ πρακτικὸν τῶν δύο καθηγητῶν καὶ τὴν διαταγὴν τὴν ὁποίαν ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ ἐξέδωκεν ὁ ἴδιος, μὲ μίαν ἀναφορὰν του, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκθέτει τὸ ὅλον ζήτημα, ἐπιφυλασσόμενος νὰ τὸ παραπέμψῃ καὶ εἰς τὴν Ἐφορευτικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Σχολείου, ἧτις, κατὰ τὸ θέσπισμα τοῦ 1863, εἶχε τὴν ἀρμοδιότητα νὰ κρίνῃ τὰ σοβαρώτερα πειθαρχικὰ παραπτώματα καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς βαρυτέρας ποινάς. Ἐπεκτεινόμενος εἰς τὴν ὅλην κατάστασιν τοῦ Πολυτεχνείου ὡς πρὸς τὴν συμπεριφορὰν τῶν μαθητῶν, τελειώνει τὴν ἀναφορὰν του ὡς ἑξῆς :